

Józef Błażej Łach

"Teologia Starego Testamentu", Hugolin Langkammer, Rzeszów 2006 : [recenzja]

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 13,
387-390

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. Hugolin Langkammer OFM, *Teologia Starego Testamentu*, WDRz, Rzeszów 2006, s. 487

Kolejną monografią nestora polskich Biblistów O. Prof. dr hab. Hugolina Langkammera jest „Teologia Starego Testamentu”, która łącznie z „Teologią Nowego Testamentu”¹ stanowi ogromne kompendium teologiczne do całej Biblii. Klucz, jaki zastosował w ujęciu teologii ST, znalazł Autor monografii w proemium Hbr 1,1: „Wielokrotnie i na różne sposoby przemawiał kiedyś Bóg do ojców przez proroków. Na koniec tych dni przemówił do nas w Synu”.

I jak napisał Autor tej monografii, wyjaśniając ten tekst Hbr 1,1, „(...) w swoim przebogatym proemium zawarł (autor listu Hbr) właściwie wszystko, co Stary Testament mówił o Bogu, w jaki sposób te prawdy o Bogu przekazywał, komu je przekazywał i w jakim celu. (...)”².

Na te pytania starał się dać odpowiedź Autor „Teologii Starego Testamentu”, korzystając jak przysłowiowy, ewangeliczny „uczony w Piśmie” ze swoich dawnych („vetera”) i nowszych („nova”) opracowań.

W części I daje Autor omawianej publikacji obszernie „Wprowadzenie do teologii ST”, przedstawiając czytelnikowi najpierw: „Wprowadzenie ogólne (I)” m.in. wraz z najważniejszymi metodami „powiązania «wprowadzenia do ST» z metodami naukowymi, wśród których wymienia on jako najważniejsze metody „krytyki historycznej” (J Wellhausena), „rodzajów literackich” (H. Gunkela), „historii motywów i materiałów” (H. Gressmanna), „historii tradycji” (szkoła niemiecka), „historycznych tradycji” (szkoła skandynawska), „analizy stylistycznej i historii redakcji” (M. Notha) (s. 37-49), włączając w to „tło historyczno-kulturowe Palestyny” (s. 50-53), „wpływ ościennych literatur na Pisma ST” (s. 54-60), „problem włączenia tradycji ustnych w ramy literackie” (s. 61-65) oraz „etap przedliteracki Pism ST” (s. 66-80).

¹ Lublin 1992.

² „Wprowadzenie” w omawianej książce, dz. cyt., s. 27.

We „Wprowadzeniu szczegółowym (II)” w tej samej części podał Autor monografii „założenia teologii biblijnej” i „nowsze próby jej ujęcia” (s. 81-103). Następnie podkreśla on krótko „niewystarczalność metod historyczno-krytycznych” (s. 104-105). Optując w swym dziele za tzw. „kanoniczną” interpretacją Biblii przedstawił Autor publikacji „różne jej warianty” (s. 105-106) omawiając także jej „granice” (s. 107-108)³. Podsumowując tę część O. Profesor zaapelował do egzegetów: (...), „łączmy umiejętnie metody krytyki historyczno-literackiej z całościowym spojrzeniem na Pismo św., jakie przedstawia nam kanon. (...) Naukowa egzegeza powinna jednak przygotować badania egzegetyczno-teologiczne do tego stopnia, aby z tych badań mogli skorzystać pastorałści, katecheci, księża, a także wierni, gdyż nie tylko dla egzegetów jest Pismo św., lecz dla całego Ludu Bożego” (s. 107).

W części II noszącej tytuł: „Teologia Starego Testamentu. Teocentryzm Starego Testamentu” po „Wprowadzeniu do części drugiej” (s. 109-126) podał Autor publikacji „traktat zasadniczy teologii egzystencjalnej”, omawiając kolejno takie zagadnienia jak: „Bóg-Bogiem jedynym” (s. 127-131), „Monoteizm absolutno-ekskluzywny” (s. 132-135), „Imię Boże Jahwe (s. 137-139), „Bóg Stwórca” (s. 140-152).

W części III, którą Autor monografii zatytułował: „Teologia proegzystencjalna. Teodynamizm” omawia takie tematy teologiczne jak: „Bóg jako osoba” (s. 153-157), „Bóg Prawodawca” (s. 158-173), „Świętość Boga” (s. 174-182), „Bóg jest miłością” (s. 182-198), „Jahwe jest Królem” (s. 199-215) i „Pasterzem” (s. 216-224), „Biblijny motyw oblubieńca i oblubienicy” (s. 225-232) i „Bóg jako Ojciec” (s. 233-260).

W części IV, noszącej tytuł: „Teofinalizm. Teologia eschatologiczna”, autor przedstawił takie zagadnienia eschatologiczne jak: „śmierć” (s. 261-274), „eschatologię Izraela w kontekście wierzeń jego sąsiadów” (s. 275-277), „najwcześniejsze tradycje eschatologiczne Izraela” (s. 278-279), dalszy jej rozwój zwłaszcza „w opisie wyjścia Izraela z Egiptu” (Wj 1,1-18,27)” (s. 279-280), „obietnice dane Dawidowi i jego domowi” (s. 280-281), „zapowiedzi prorocze «dnia Jahwe» (s. 281-282), „wizje przyszłości proroków sprzed niewoli” (Am, Oz, Iz, So, Jr) (s. 282-293), „na wygnaniu” (Ez, II Iz) (s. 294-302), „po powrocie z niewoli babilońskiej” (III Iz, Iz 19,16-25; Iz 2,2-4 = Mi 4,1-4; Iz 34-35 („Mała Apokalipsa”), Iz 24-27 („Wielka Apokalipsa”)) (s. 294-307)⁴.

³ Przedstawia ją PKB w dokumencie: „O interpretacji Pisma św. w Kościele” wśród Metod opartych na tradycji, tł. K. Romaniuk, Pallottinum, Poznań 1994, 40-43.

⁴ Inne tematy w tej części to: „Zapowiedź powszechnego zmartwychwstania” (Iz 26,19) (s. 308-309), „wizja przyszłości w Księdze Joela” (s. 309-310), „Księdze Zachariasza” (s. 311-314), „eschatologia w Księdze Malachiasza” (s. 315-316), „wizja przyszłości

W części V „Teologii Starego Testamentu” która nosi tytuł „Teowitalizm. Postawa Izraela wobec «Mówienia Bożego» Autor porusza monografii wg schematu „mobilizacja” (Cześć VA) i „realizacja” (Cześć VB) kolejno takie tematy jak: „Prawo objawiające wolę Bożą” (s. 353-372), „Bóg «przemówił przez proroków»” (s. 373-379) i „naukę mędrców Izraela” (s. 380-392).

W części V B „realizacja” Autor książki omawia takie znów tematy teologiczne jak: „wiara podstawą realizacji Bożego mówienia” (s. 393-398), wiara w pismach NT (s. 399-406), „nadzieja w ujęciu Biblii” (s. 407-411), „wiara u podstaw modlitwy Izraela” (412-425), „modlitwa w NT” (s. 426-444), „aktywizacja wiary Izraela w kulcie (s. 443-456) i „kapłaństwo i kapłani Starego Przymierza” (s. 457-472).

Trzeba pogratulować O. Profesorowi dr hab. Hugolinowi Langkammerowi, że jemu pierwszemu z Polaków udało się opracować „Teologię Starego Testamentu” i to od razu na wysokim poziomie europejskim i światowym, mimo, jak zaznaczył Autor tej publikacji we „Wprowadzeniu” do tej książki (s. 25), usiłowań napisania takiej pracy ze strony przynajmniej „dwóch Polskich biblistów (...), o. prof. dr hab. lic bibl. Stanisława Stysia SJ (...) i prof. dr hab. dr nauk biblijnych Lecha Remigiusza Stachowiaka”. Ten ostatni „myślał co najmniej o jakimś zarysie teologii Starego Testamentu” (tamże s. 25).

Wprawdzie mamy w języku polskim dwa tłumaczenia „Teologii Starego Testamentu”, napisane przez protestanckiego uczonego Gerharda von Rada⁵ i katolickiego teologa Józefa Schreiner⁶, to brakowało jednak pracy ze strony polskiego środowiska biblijnego i inne strony przedstawiciela polskiej Bibliistyki.

O. Hugolin Langkammer jako wybitny profesor KUL-u od 1967 r., założyciel Instytutu Biblijnego przy tej uczelni, a także autor ponad 500 rozpraw i artykułów, promotor 55 doktorów i ponad 350 magistrów wybitny „fachowiec” Biblii mógł napisać takie epokowe dzieło. Przytoczone na okładce książki świadczą o tym, krótkie wypowiedzi specjalistów m.in.:

w psalmach” (s. 316-320), „oczekiwanie Mesjasza w wizji ST” (s. 321-325), „ideologia mesjańska w Psalmach królewskich” (s. 326-327), pojedynczy człowiek i jego nadzieja na ostateczną przyszłość (s. 328-333), „Sługa Boży i Syn Człowieczy – prefigury Jezusa (s. 334-350), por. Tenże, *Życie człowieka w świetle Biblii. Antropologia biblijna Starego i Nowego Testamentu*, Rzeszów 2004, s. 309-400, rec. J. Łach, w: *Res.S. wyż.* (...)

⁵ Tytuł oryginału: *Theologie des Alten Testaments*. Bd. I: *Die Theologie der geschichtliche Überlieferungen Israels*. 6 wyd. München 1969; Bd. II: *Die Theologie der prophetischen Überlieferungen Israel* s. 6. wyd. München 1975; pol. wyd. *Teologia Starego Testamentu*, tł. B. Widła, Instytut Wyd. PAX, Warszawa 1986.

⁶ Tytuł oryg. *Theologie des Alten Testaments*, Würzburg 1995, pol. wyd. *Teologia Starego Testamentu*, tł. ks. B. Wida, Instytut Wyd. PAX, Warszawa 1999 (omówienie tej pracy na s. 94n.)

- „Właśnie na takie opracowanie teologii biblijnej czekałem od wielu lat, wielu lat. Hugolinie gratuluje Ci tej wspaniałej publikacji.” (Abp prof. dr hab. Alfons Nossol Opole)
- „Nareszcie wiemy, co to jest teologia biblijna Starego Testamentu.” (Prof. dr hab. Czesław Bartnik, KUL)
- „Eine methologische abgesicherte Theologie des Alten Testaments. Das Buch müsste in andere Sprachen übersetzt werden.“ (Prof. dr hab. Joachim Gnilka, München)⁷.

Do tej symfonii pochwał i ocen dołącza się „Słowo wstępne Biskupa Rzeszowskiego”, gdzie m.in. napisano: „Śmiało można powiedzieć, że O. Profesor prezentuje najnowszy stan badań w tym względzie. Do interpretacji kanonicznej starającej się ukazać jedność i centralną tematykę Biblii dołącza skryptyrystyczną zasadę hermeneutyczną opartą na Hbr 1,1-2⁸ (...) I tę zasadę konsekwentnie prezentuje przez teocentryzm, teodynamizm, teofinalem i teowitalizm. Takiego ujęcia teologii biblijnej nie znają dotychczasowe „Teologie Biblijne Starego Testamentu”⁹.

Autor tego epokowego dzieła o. prof. Hugolin Langkammer, jak i Wydawnictwo Diecezji Rzeszowskiej dedykowali ten „niezniszczalny pomnik” Polskiej Bibliistyki i kultury „Jego Świątobliwości Ojcu Świętemu Benedyktowi XVI z okazji pierwszej podróży apostołskiej do Polski” (s. 5).

Uważam, że trud włożony w to monumentalne dzieło przez nestora polskich Biblistów O. Prof. dr. hab. Hugolina Langkammera, jak i przez Wydawnictwo Diecezji Rzeszowskiej¹⁰ wyda jak „ewangeliczne ziarno wrzucione w polską glebę serc i umysłów plon stokrotny”, nie tylko u specjalistów, ale i u duszpasterzy, katechetów, pedagogów i rodziców oraz u wszystkich czytelników, dla których „spisane słowo Boże” i jego naukowo-pastoralne wyjaśnienie, jak postulował sobór Watykański II, powinno służyć jako «duchowy pokarm», który „by rozum oświecał, wolę umacniał, a serca ludzi ku miłości Bożej rozpałał”¹¹.

Ks. Józef Błażej Łach

⁷ Publikacja prezentuje „metodologicznie pewną teologię Starego Testamentu. Powinna być udostępniona czytelnikom w innych obszarach językowych”.

⁸ Por. cytaty wyżej.

⁹ Ks. bp Kazimierz Górny, Ordynariusz Diecezji Rzeszowskiej, w którego diecezjalnym Wydawnictwie została wydana ta pierwsza polska „Teologia Starego Testamentu” (por. s. 5-8).

¹⁰ Do druku przygotowywali rzeszowscy bibliści: Dyrektor Poligrafii ks. mgr lic. P. Mierzwa i ks. dr M. Dzik.

¹¹ Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym (Dei Verbum nr 23), Pallottinum, Poznań 1968, s. 360-361.